

SÍLA SPOJENÍ

Obchodní dům Ještěd, Oděvní závody Prostějov, sportovní hala ve Frýdku Místku, zimní stadion v Brně-Lužánkách, Dům kultury Inwest v Plzni, Hotel Praha, Telefonní ústředna v Dejvicích, Kozákův dům na Václavském náměstí, „Režná“ vila na Petřinách, Dům československých dětí na Pražském hradě, Rudé Právo na Florenci, zimní stadion Štvanice, Feron v Holešovicích, Mazut-

ka na sídlišti Invalidovna... Jen malá ukázka nedávných ztrát výtečné moderní architektury. Brzy se patrně rozroste o další skvosty – Transgas, Merkurii, telefonní ústředny v Teplících a na Žižkově ... Slovy klasika „něco shnilého je ve státě dánském“, když se i vynikající architektura stává rukojmím nepružnosti stavebnictví, neschopnosti úřadů a samospráv a především ryze ekonomické, prvoplánové spekulace některých bezostyšných majitelů. Jako bychom si zvykli stavby spíše vytěžovat a konzumovat než obhospodařovat a zhodnocovat.

Typickým případem je Libeňský most, Ministerstvem kultury i přes unikátní kubisticko-funkcionalistické tvarosloví neprohlášený za kulturní památku. Jaké argumenty asi zazněly při neprohlášení? Most devadesát let odolával náročnému provozu, prakticky bez údržby, až do havarijního stavu. O potřebě generální opravy se však mluvilo dlouhou řadu let, času na přípravu projektu a skutečně širokou odbornou diskusí bylo tedy více než dostatek. Jaké poselství žhavá kauza politické liknavosti a zanedbané údržby vysílá o správě veřejné infrastruktury a našeho stavebního fondu?

Přitom historické dědictví opravovat umíme! Stačí prolistovat nominace České ceny za architekturu, odborné časopisy a ročenky české architektury. Najdeme stovky výtečných, citlivých, precizních revitalizací. Už dávno se nejedná jen o význačné, pozoruhodné středověké nebo barokní památky, prověřené neúprosným časem. Postupně se ze zakletí a opojení novotou probouzí i činžovní zástavba předměstí, drobná architektura, kulturní krajina a v posledních letech dokonce začínají nad velkými a ekonomicky silnými městy dominovat v určování nosných směrů spíše vrstevnaté a nejednoznačné regiony. Špička leďovce, sledovaná a diskutovaná odbornou veřejností, vykazuje mimořádné kvality, už zcela srovnatelné se západní Evropou.

Zaostává spíše každodenní průměr. Svůj podíl na tom má jistě i naše školství, tíhnoucí při výchově budoucích architektů a inženýrů přeci jen stále ještě k projektům novostaveb. Navzdory stavební realitě, proměňám životního stylu a pohybům na trhu s nemovitostmi. Největší úskalí však přináší nastolený společenský étos. A stavebnictví podléhající kliše a zavedeným mechanismům, jak na straně projektantů a stavebních firem, tak i u koncových klientů a komerčních prostředníků. Typová, standardizovaná, rychlá a snadná řešení péči o historické dědictví nepřejí. Opravy vyžadují hlubokou znalost, pružnost, osobitost, vůli k experimentu a místo rychlých zisků zaostření spíše na dlouhodobé časové horizonty. Výsledek však právě proto přináší nevšední, nenahraditelné bonusy.

Nedávno jsem čelil typické, stále dokola mechanicky opakované otázce ze strany regionální veřejné správy: „*Opravovat kulturní památky a historickou architekturu je drahé. Kde na to máme vzít?*“ Vyprovokovala mne k upřímné a možná poněkud přímočaré reakci: „*Jinými slovy vlastně říkáte, že nemáte dostatek financí na kvalitní, správné řešení. Že vám stačí cokoliv levnějšího. Pak je lépe zatím nic zásadního nedělat. A stavbu jen udržovat. Až do chvíle, kdy se situace změní a přijde vůle ke skutečné akci...*“

Budme k sobě upřímní. Žijeme v jedné z nejbohatších zemí na světě. Máme nejnižší nezaměstnanost, čtvrtý nejnižší dluh a podle některých průzkumů nejstabilnější ekonomiku v Evropské unii. A ve vyhodnocení Indexu společenského rozvoje 2017, který každoročně sestavuje nezisková organizace Social Progress Imperative, skončila Česká republika na výtečném 22. místě ze 128 porovnávaných zemí, přičemž v oblasti zajištění základních životních potřeb patří vůbec k nejlepším. Skutečně si nemůžeme dovolit lépe pečovat o vystavěné prostředí?! Skutečně nemůžeme naše společné historické dědictví opravovat kvalitně?

Z řady pozitivních příkladů péče o kulturní prostředí vyčnívají v posledních letech zejména konverze průmyslových staveb. Když v roce 2005 Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze uspořádalo výstavu a vydalo knihu *Industriální stopy / architektura konverzí průmyslového dědictví v České republice 2000–2005*, jednalo se o pionýrský počín. Kniha mapuje těch několik výjimečných, přesvědčivých prvotních realizací, jimž dominuje úsilí o světovost a industriální styl, snaha začlenit se do módního proudu nové designové, loftové a kancelářské krajiny. Druhá, novější přehledová publikace *Industriální topografie / architektura konverzí, Česká republika 2005–2015* už je jiná. Představuje výběr, ze kterého přímo číší současné hledání vlastní tváře a osobitosti české architektury. Obrací se k regionům, těží z identity místa a především z autenticity. Z autenticity nejen ve smyslu uchování původní, historické materie, ale i z důrazu na opravdovost, kvalitu a zážitek. Autenticita se v knize prolíná typologiemi i měřítky, napříč soukromými i komerčními projekty.

V dubnu 2017 jsem měl možnost uvést výstavu a knihu přednáškou pro studenty a pedagogy Fakulty architektury OTH v Řezně a velmi mile mne zaskočila reakce kolegů, kteří právě autenticitu českých konverzí vysoce vyzdvihovali, s posteskutím, že se jedná o rovinu, která se už v německé péči o kulturní dědictví prakticky vytratila. Jakkoliv se samozřejmě jednalo o zdvořilost, uvědomil jsem si, že v Čechách nejsme zvyklí slyšet chválu, natož od západních sousedů námi tolik obdivovaných pro nový hospodářský a společenský étos.

Možná přeci jen máme světu co ukázat a nabídnout. Pokoru, rafinovanost a spojení starého s novým, autentického s kreativním. Neobyčejnou sílu identity, která se skrývá v dlouhodobějším zhodnocování, míšení, vrstvení a citlivé péči. Jen je konečně nutno vykročit mimo sevřené hranice „klasických“ památek a městských center, zacílit i na periferii a moderní architekturu. Úspěšnost konverzí průmyslové architektury nám ukazuje cestu.

doc. Ing. arch. Petr Vorlík, Ph.D.
Fakulta architektury ČVUT v Praze